

א. "כל העוסק בתורה חטאת..." – היחס בין לימוד תורה לעבודת המקדש

הכוונה ללימוד

דרשות האמוראים מייצגות קשת רחבה של גישות בנוגע ליחס בין לימוד תורה לעבודת הקרבנות. דקדקו היטב בניסוחים של הדרשות ובפסוקים שעליהם הן מתבססות.
המלצה: כדאי לעיין בפסוקים בפנים כדי לראות את ההקשר שבתוכו הם מופיעים (בייחוד מומלץ הדבר בנוגע למובאה ממלאכי – כדאי לקרוא לפחות את כל פרק א שם)

מקורות

בבלי מנחות קי,א

אמר רבי אבא בר רב יצחק אמר רב חסדא, ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב: מצור ועד קרטיגני מכירין את ישראל ואת אביהם שבשמים, ומצור כלפי מערב ומקרטיגני כלפי מזרח אין מכירין את ישראל ולא את אביהן שבשמים. איתיביה רב שימי בר חייה לרב: "ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה" (מלאכי א,יא). אמר ליה: שימי את?! דקרו ליה אלהא דאלהא. "בכל מקום מוקטר מוגש לשמי" - בכל מקום סלקא דעתך? אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום, מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי.

"ומנחה טהורה" - זה הלומד תורה בטהרה, נושא אשה ואחר כך לומד תורה.
"שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות" (תהלים קלד,א) - מאי בלילות?
א"ר יוחנן: אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה, מעלה עליהן הכתוב כאילו עוסקים בעבודה.
"לעולם זאת על ישראל" (דהי"ב ב,ג) - א"ר גידל אמר רב: זה מזבח בני ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן. ורבי יוחנן אמר: אלו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה, מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם.

אמר ריש לקיש: מאי דכתיב: "זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם" (ויקרא ז,לז)? כל העוסק בתורה - כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם.
אמר רבא: האי "לעולה למנחה", 'עולה ומנחה' מיבעי ליה! אלא אמר רבא: כל העוסק בתורה - אינו צריך לא עולה (ולא חטאת) ולא מנחה ולא אשם.
אמר רבי יצחק: מאי דכתיב: "זאת תורת החטאת" (ויקרא ו,יח), "וזאת תורת האשם" (ויקרא ז,א)? כל העוסק בתורת חטאת - כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם - כאילו הקריב אשם. [להרחבה ראה תוספות שם ד"ה ומיכאל]

לעין נוסף

המעבר מבית המקדש לבית המדרש נעשה באופן סמלי (ואולי אף מעשי) בבחירתו של רבן יוחנן בן זכאי ביבנה ובחכמיה, ובויתור על הצלת ירושלים והמקדש. לסיפור המעשה ולחילוקי הדעות וללבטים שבעקבות הבחירה, וכן לתקנות ריב"ז בעקבות החורבן וזכר לחורבן, עיינו במקורות הבאים:
הבחירה ביבנה - בבלי גיטין נו,ב.
פטירתו של ריב"ז - בבלי ברכות כח,ב.
תקנות ריב"ז - משנה ראש השנה פרק ד, בבלי שם לא,ב.

הכוונה לכתובה

כהן שעבד בבית המקדש מגיע לאחר החורבן לבית מדרשו של רבן יוחנן בן זכאי ביבנה ומוצא אותם עוסקים במשנה הראשונה של מסכת זבחים – תאר את תגובתו.

יהושע מרק

מחשבה ראשונה:

מה הם יושבים בנחת ולומדים, הם מבזבזים את הזמן, אם הם ימשיכו כך הם לעולם לא יעשו בפועל את הדברים, הם מבזבזים את הזמן, שיקומו יבכו יחזרו בתשובה יבנו את המקדש ושוב נעשה את הדברים ממש, מה הטעם לדבר ולדון אם לעולם לא נעשה זאת בפועל.

מחשבה שנייה:

בעצם לעבודה במקדש לא הייתה שום משמעות. הכול היה מלא מריבות ושחיתות, וזה נעשה הרגל, הקשר לה' כבר לא היה, זה הפך למוסד חברתי/לאומי ולא היה קשור לאלוקים. מקדש חרוב נחרב ואין עניין לבנות עוד אחד כזה, אולי כדאי להתחיל ללמוד מהתחלה לנסות להבין מה רוצים ממנו, איך לעבוד את ה' בלי לגשם למסד ולהתרגל. בינתיים נעבוד עם מה שיש, נעשה ניסיונות בתפילות ובעבודות שלנו לקיים את הבחינה שאנחנו מבינים שאמורה להיות כנגדם, כשנהיה אמתיים ושלמים ממילא המעשיות תיבנה, ממילא נבנה את המקדש כשהוא רק הסימפטום של השלמות לעבודה הנכונה, ורק הפועל יוצא כלפי חוץ, של מה שהשלמנו על ידי הלימוד וההתנסות.

כאילו – שלמה ספיבק

הם
כאילו
מנסים בלילות
מה שאנו בימים
עבדנו
הם עוסקים
וכאילו ממשיכים להלך
בין דעות שונות
הם כאילו
מקריבים
עולות מנחות
כאילו לא יודעים
שהיום נשרפים
רק למעלה
נשמות
כאן למטה
עם תורות
הם כאילו לא צריכים
דבר
הם כאילו ממשיכים להתקיים
ואני
באמת
לא.